

OVL2030: Anticiperen op de toekomst

• door Rien Kort

Aan welke kwaliteitsmaatstaven moet openbare verlichting voldoen in 2030 en hoe anticipeer je als gemeente of bedrijf op toekomstige veranderingen? Het rapport OVL 2030 biedt handvatten voor het maken van de juiste keuzes.

Plaats een kikker in een pan met kokend water en hij springt er instinctief uit. Zet het beestje in koud water dat geleidelijk opwarmt en de kikker blijft waar hij zit en sterft gekookt. De subtiele temperatuurverschillen in het water ontgaan de kikker en dat wordt hem uiteindelijk fataal. Dit zogenoemde 'Boiled Frog' syndroom steekt soms ook de kop op binnen de openbare verlichting. Bepaalde ontwikkelingen, veranderingen en risico's worden niet tijdig opgepikt of er wordt te traag op gereageerd. Het gevolg is dat tijdige beslissingen uitblijven, wat nadelige gevolgen voor de organisatie kan hebben. Mogelijke toekomstscenario's zijn nu nodig, om veranderingen adequaat op te vangen.

Creatieve industrie

Zoveel werd ook duidelijk tijdens een workshop over ontwikkelingen binnen en buiten de openbare verlichting, die vorig jaar mei werd gehouden door het IGOV Innovatieplatform en de overheid. Deze marktontmoeting was tevens één van de acties uit het landelijke programma Inkoop Innovatie Urgent van het Ministerie van EZ. Dit programma is bedoeld om onder meer overheden te stimuleren om het potentieel van het bedrijfsleven nog beter te benutten. Volgens Marieke van Putten, projectleider van het inkoopprogramma, geldt dit in belangrijke mate ook voor openbare verlichting. "Zorg ervoor dat je het begrip openbare verlichting zo ruim mogelijk neemt. Bij OVL worden ingenieurs en fabrikanten vanzelfsprekend in de arm

genomen. Ook de creatieve industrie zou deels de oplossing kunnen aanreiken. Dat is de kracht van een brede kijk." Van Putten verwacht dat OVL2030 een prikkelend effect zal krijgen op overheden: "OVL2030 is geen vastomlijnd verhaal. Een uitdagende vorm, die geen dwingend keurslijf is. Het laat ruimte aan gemeenten om hun eigen situatie centraal te stellen en een eigen visie te ontwikkelen. Het biedt enkele vaste elementen als vertrekpunt, maar is geen blauwdruk waaruit moet worden geknipt en geplakt." Het plan is volgens haar gebaat bij een persoonlijke vorm van promotie, om gemeenten te triggeren. "Zonder organisatiekracht komt een goed idee niet ver. Dat is in dit geval gelukkig niet zo."

Verfrissend perspectief

Het ontwikkelen van een visie zoals OVL2030 kwam geen moment te vroeg. Belangrijke issues die tijdens de marktontmoeting naar voren kwamen, gingen over trends, knelpunten, kwaliteitseisen, financieringswijzen, technologische kansen, veranderend gebruik van de openbare ruimte en de nieuwe rol van de beheerder en de overheid hierin. De wens voor een lange termijnvisie voor openbare verlichting bleek groot. Het geheel aan knelpunten diende als vertrekpunt voor een onderzoek van de toekomst van openbare verlichting en op welke wijze hierop kan worden geanticipeerd. Dit traject OVL2030 wordt geleid door lichtontwerper Iris Dijkstra van Atelier LEK en trendstrateeg Kirsten

van Dam van Out Of Office. De combinatie van Van Dam en Dijkstra moet nieuwe verbindingen tot stand brengen tussen bestaande wensen binnen de wereld van de OVL en ontwikkelingen die zich buiten het speel- of zichtveld hiervan bevinden. Beiden hebben een achtergrond als industrieel ontwerper. “We bevinden ons echter allebei aan de andere kant van het spectrum”, stelt Van Dam. “Iris is bekend met het vakgebied, licht en de beleving ervan. Ze spreekt de taal en kent het jargon. Ik sta er meer buiten. Het is mijn taak om inspiratie van buiten naar binnen te halen.” Een objectieve blik kan een verfrissend perspectief bieden op bestaande denkbeelden en bekende thematiek. “Nieuwe, creatieve stemmen worden niet altijd gehoord, omdat ze zich buiten de gebaande paden van de OVL-wereld bevinden. We willen koppelingen maken met opkomende nieuwe geluiden die waardevolle input kunnen bieden, bovenop de bestaande kennis. Door op andere wijze tegen zaken aan te kijken, kan er een slag worden gemaakt.” Naast het koppelen van informatie is het verbinden van mensen dus minstens zo belangrijk. “Nieuwe netwerken leiden tot nieuwe inzichten.”

Vertaalslag

Dijkstra: “In samenwerking met IGOV en het Ministerie van EZ willen we een helpende hand bieden bij het maken van de juiste keuzes. Investerings in zaken die achteraf niet nodig blijken te zijn of het risico relevante trends te missen, moeten zoveel mogelijk worden voorkomen.” Het in kaart brengen van bestaande behoeften en trends, deze op hun waarde en relevantie inschatten richting de achterban en vertalen naar een bruikbare toekomstvisie, beschouwt Van Dam als de kerntaak van het duo. Die vertaalslag zal op verschillende niveaus binnen OVL moeten worden gemaakt. “Elke gemeente heeft zijn eigen behoeften en problematiek. Voor de gemeente Eindhoven geldt een andere richtlijn dan bijvoorbeeld een gemeente in Drenthe. Met het traject 2030 willen we gemeenten ondersteuning bieden bij het maken van keuzes.” Bijkomend voordeel is volgens Van Dam dat er op die manier ook weer een nuttige kennisuitwisseling plaatsvindt. “De bestaande expertise binnen overheden kan dus ook worden meegenomen bij de inrichting van dit project.” Toekomstige tendensen moeten zoveel mogelijk in beeld worden gebracht, zodat beheerders de nodige tools kunnen worden aangereikt om vroegtijdig en gericht actie te ondernemen. Dijkstra: “Wie in stilte afwacht, loopt het risico straks te worden overvallen door de voortrazende techniek.”

Ronald van Rijn en Yoush van Vlimmeren van adviesbureau

JBR Management Consultants zijn als expert op het gebied van energie- en energieregelateerde strategische vraagstukken geïnterviewd voor Traject OVL 2030. Volgens hun oordeel heeft de wereld van de openbare verlichting de mond vol van begrippen als innovatie, ledverlichting en veiligheid. “De keuze om te investeren blijft echter afhankelijk van de hoogte van de kosten”, aldus Van Rijn. “Bij aanbestedingen is de goedkoopste optie vaak leidend. De langetermijnvisie krijgt vaak minder gewicht, men is vaak gefixeerd op de aanschafkosten. Geldgebrek door aanhoudende bezuinigingen spelen daarin ook een rol. Total Cost of Ownership en prestatiecontracten mogen dan de toekomst hebben, de snelheid waarmee deze innovatieve aanbestedingsvormen worden geïntegreerd bij gemeenten, valt tegen.”

Angst voor misleiding

Het Traject OVL 2030 kan ondersteuning bieden bij het maken van de juiste keuzes. Van Vlimmeren: “Gemeenten staan nog weifelend tegenover nieuwe contractvormen en innovaties. Ze zijn er niet bekend mee. Ook bestaat er een vertrouwensprobleem richting de markt: er is angst voor misleiding. Tot slot maakt de snelle technologische ontwikkeling gemeenten voorzichtig om te investeren, want producten verouderen snel.” Het traject gaat handvatten bieden om die onzekerheden weg te nemen. Van Rijn: “Daarbij moeten we ook anticiperen op de invloed van het Energieakkoord, waarin een aanzienlijke besparingsverplichting wordt opgesteld. De impact zal naar mijn idee groot zijn op toekomstige investeringen. Ik heb alleen niet de indruk dat dit besef voldoende aandacht krijgt binnen de openbare verlichting.”

Initiatief bij beheerders

Het traject OVL2030 moet nog nader worden geconcretiseerd, aldus Dijkstra. Een projectteam dat bestaat uit IGOV-leden en experts uit het veld bieden bijstand bij het ontplooiën van individuele richtlijnen. “De OVL-toekomstscenario's die het projectteam ontwikkelt, worden door middel van interviews getoetst bij diverse typen gemeenten en bedrijven: groot, middel en klein. Sommige scenario's zijn wenselijk voor de één, andere zijn wellicht meer realistisch voor de ander. Toch moeten niet alleen gemeenten of het IGOV, maar de volledige breedte van de markt worden bereikt. We willen inspireren tot actie, maar het initiatief ligt bij de beheerders.”

www.igov.nl

IGOV Kort

- 9 okt - 'Publiek start IGOV traject MVO' tijdens de DOR in Houten. IGOV zet zich in om maatschappelijk verantwoord ondernemen praktisch toepasbaar te maken voor openbare verlichting.
- 10 okt - 'Licht en Beleving, de rol van de ambtenaar als partner in de netwerk samenleving' tijdens de DOR in Houten. Deze bijeenkomst is één van de eerste thema's die nader worden uitgewerkt uit het IGOV-rapport OVL 2030.
- 28 okt 'Perceptie 3.0, een nieuwe waarde voor kwaliteit van verlichting' (middag tijdens Infra Relatie dagen Gorinchem). IGOV organiseert tijdens de INFRA relatiedagen in samenwerking met Rijkswaterstaat een lezing over het betrekken van omgevingsfactoren in de bepaling van de lichtkwaliteit.
- IGOV werkt samen met de verschillende netbeheerders en met Netbeheer Nederland aan een onderzoek door derden om te komen tot meer transparantie in de uitvoeringskosten van bijvoorbeeld het los- en vastnemen van lichtmasten op het net van de netbeheerder.